

ימי הכיבוש הראשונים של הגרמנים

71. על ההתרחשויות בוולוצלאבק*

ימים מועטים לאחר כניסתם לוולוצלאבק, התפרצו הגרמנים בליל יום כיפור לבית פרטי, שיהודים עמדו שם בתפילתם, וציוו על הנמצאים לצאת ולרוץ; אחר כך נתנו צו "לעמוד", אבל כמה יהודים לא שמעו קול הצו והוסיפו לרוץ; אז פתחו בירייה והרגו בהם חמישה או שישה. בעצם יום הכיפורים העלו הגרמנים באש את שני בתי הכנסת הגדולים. האש אחזה גם בכמה בתים פרטיים. היהודים זרקו את מטלטליהם החוצה ושם נשדרו בידי האספסוף הפולני. בהצתות השתתפו בעיקר אנשי ס"ס. היהודים התאמצו להציל את הבתים הבווערים. אז הוציאו הגרמנים מאחד הבתים את כל הגברים היהודים, שנמצאו שם, 26 איש, וכפו עליהם לחתום על הצהרה, שהם הם שהציתו את הבית. לאחר שקיבלו הצהרה זו הודיעו הגרמנים לנאסרים, שצפוי להם עונש בעוון ההצתה ולא יוכלו להינצל אלא אם יתנו 250 אלף זלוטי כופר נפשם.

האוכלוסייה היהודית בוולוצלאַק אספה בינה לבין עצמה את הסכום הנדרש והנאסרים שוחררו. אז התחילו עורכים התקפות ציד על הבתים. תפסו כ־350 יהודים והושיבום מקצתם בקסרקטינים ומקצתם בבית־החרושת של מיהזאם. משם היו מוציאים אותם יום יום לעבודה, אבל אוכל לא ניתן להם — ורק הרשו למשפחותיהם להמציא להם מזון. אחרי השתדלויות רבות התירו לנאסרים לסור מפקידה לפקידה לבתיהם לזמן קצר, לפי רשיון־יציאה מיוחד, על מנת להתרחץ, להחליף בגדים, לאכול וכדומה. עבודה קבועה זו של 350 הנאסרים לא הפסיקה כשום פנים את מעשה חטיפת היהודים לעבודה ברחובות העיר. ומלבד זה היתה המועצה היהודית (יודנראט), שנקבעה במקומו של שלטון הקהילה הקודם, ושכל פעולתה נצטמצמה בקיום הוראותיהם של השלטונות הגרמניים — ממציא יום יום מספר מסוים של פועלים יהודים לפי דרישת הגרמנים. את הנלקחים והנחטפים לעבודה היו מכים ומתעללים בהם בלי רחם. על התנהגותם עם היהודים בשעת העבודה מעידה העובדה, שאחד היהודים האלה, יעקב היימאן, בן חמישים ושנים שנה וחלש יותר מדי בשביל עבודה גופנית, הוכה ונדקר בפגיונות בשעת העבודה, וכעבור ימים מועטים לשובו הביתה מת מפצעיו. באוקטובר גזרו הגרמנים על היהודים להדביק לבגדיהם מצד הגב טלאי צהוב, ושלא ילכו על מדרכות הרחובות כי אם באמצע הכביש. לאחר שגבו מהיהודים את פדיון נפשם של המציתים המדומים בסך 250,000 זלוטי, הטילו על האוכלוסייה היהודית מקץ זמן קצר קנס חדש בסך 500,000 זלוטי בעוון המדומה של אי־ציות לאיסור ההליכה על המדרכות. בתי־הספר נסגרו.

ימים מועטים לאחר כניסתם לעיר סגרו והחרימו הגרמנים את בתי־התעשייה והחנויות היהודיות. היהודים נתחייבו לרשום את כל רכושם, יהודי לא הורשה להחזיק בביתו יותר מסך 200 זלוטי (בווארשה — 2000 זלוטי). מקרי הכאה והתעללות ביהודים היו מרובים. היו מכים בהם לא רק בשעת עבודת־הכפייה ולא רק מתוך איזו תואנה, אלא אף בלי כל סיבה: פשוט היו ניגשים ליהודים עוברים ברחוב ומתוך קריאת "יוד" עמדו לחבול בהם...

ב' מינץ וי' קליוזנר (עורכים), ספר הזוועות, א, ירושלים, תש"ה, עמ' 86.

מתוך עדות שנמסרה בארץ ב־7 ליוני 1940 על־ידי אשה שיצאה מפולין בראשית המלחמה.